

Міністерство освіти і науки України

**Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»**

**Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування**

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

**Матеріали ІХ Міжнародної
науково-практичної конференції**

15 травня 2025 р.

**Полтава
2025**

УДК 351.82:330.34

Зуй Артем Миколайович

*здобувач ступеня вищої освіти доктора філософії
Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка»*

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ У ФОКУСІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ВИКЛИКИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ

Упродовж останнього десятиліття територіальні громади в Україні перетворилися на один з ключових суб'єктів просторового і соціально-економічного розвитку. Їх інституційна активність зросла після реформи децентралізації, однак повномасштабне вторгнення РФ виявило системні слабкості управлінської, фінансової та кадрової бази на місцевому рівні. Громади стали першою ланкою реагування на безпекові та гуманітарні виклики, водночас залишаючись вразливими через обмежені ресурси, неузгодженість між державною і місцевою політикою, а також значну нерівність у спроможності. За даними Центру політико-правових реформ, станом на кінець 2024 року лише близько третини ТГ демонстрували ознаки стійкості - високий рівень бюджетної збалансованості, наявність власних програм розвитку, кадрово укомплектовані управлінські структури. Решта перебуває у зоні ризику, що, серед іншого, обумовлено не лише воєнними факторами, а й глибшими інституційними дисфункціями [1].

Оцінка фінансової ситуації в громадах свідчить про зростаючі диспропорції: середній дохід загального фонду у 2024 році склав 8182 грн на одного мешканця, тоді як видатки перевищували 11,5 тис. грн [1]. Бюджети багатьох громад не покривають навіть захищені статті - виплати працівникам освіти, медицини, утримання об'єктів критичної інфраструктури. На тлі постійних ризиків і зростання

кількості ВПО, ці громади потребують не лише фінансових дотацій, а й професійної інституційної підтримки. Водночас громади з вищим рівнем самостійності демонструють приклади ефективного кризового менеджменту: вони створюють локальні програми підтримки бізнесу, залучають грантові кошти, розвивають цифрові послуги [2]. Це свідчить про потенціал у тих, хто зміг побудувати управлінські системи, адаптовані до невизначеності. Проте загальнонаціональна картина вимагає структурних змін у підходах до інституційної підтримки громад як базової ланки регіональної безпеки.

Напрями інституційного посилення територіальних громад на сьогодні є:

1. Фінансово-інфраструктурне підкріплення спроможності.

Необхідне оновлення підходів до міжбюджетних трансфертів з урахуванням актуальних викликів та ступеня вразливості громад. Важливо забезпечити цільове фінансування критичної інфраструктури у громадах з високою концентрацією ВПО, а також стимулювати розвиток локальної економіки через державні закупівлі, індустріальні зони, податкові пільги для малого бізнесу.

2. Кадрове оновлення та управлінська модернізація.

Підвищення спроможності громад неможливе без системної роботи з підготовки кадрів. Доцільно створити платформу безперервного навчання для службовців місцевого самоврядування з практичним ухилом на кризове управління, залучення ресурсів та цифрову трансформацію.

3. Інституційно-правове забезпечення розвитку.

Рекомендовано унормувати статус територіальної громади як об'єкта національної безпеки в умовах війни та закріпити нові інструменти управління в законодавстві (наприклад, оперативне планування на випадок надзвичайних ситуацій, партнерства з НУО та міжнародними структурами).

Потрібне також оновлення підходів до стратегічного планування – з урахуванням змін у соціальній структурі, ризиків мобільності населення, динаміки локальних ринків праці.

4. Механізми координації та партнерства.

Необхідно зміцнити горизонтальні зв'язки між громадами – через міжмуніципальну співпрацю, спільні проєкти, створення асоціацій з обміну досвідом. Посилення координації з центральними органами влади потребує також інституціоналізації каналів швидкого обміну інформацією, індикативного планування ресурсів та розподілу відповідальності в умовах надзвичайних ситуацій.

Сучасні територіальні громади України перебувають у фокусі викликів, що поєднують економічну нестабільність, управлінську вразливість та безпекові ризики. Посилення їх інституційної спроможності є не лише запорукою ефективного реагування на кризові ситуації, а й передумовою для відбудови держави знизу вверху. Комплексний підхід до підтримки громад, який включає фінансові, кадрові, правові та партнерські механізми, дозволить сформувати стійке середовище для розвитку, зберегти соціальну цілісність та гарантувати економічну безпеку на рівні базових одиниць самоврядування.

Література

1. Казюк Я., Венцель В. Оцінка фінансової спроможності територіальних громад за підсумками 2024 року [Електронний ресурс] // Портал «Децентралізація». – 2025. – 8 квітня. – Режим доступу: <https://decentralization.ua/news/19455>

2. Тростянська К.М., Цюпа О.П., Дмитровська В.С. Фінансова децентралізація та її вплив на економічне зростання територіальних громад // Академічні візії. – 2024. – Вип. 33. – Секція: Економіка. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13344064>